

N.B. NÍ MÓR NA FREAGRAÍ AR FAD A SCRÍOBH AS GAELIGE ACH AMHÁIN NUAIR NACH GÁ SIN.

Maidir le heaspa cruinnis, ráitis nach abairtí i gceart iad (nuair a bhíonn a leithéidí á n-éileamh), fíor-dhrochlitríú, 7rl., is féidir uasmhéid 2 mharc a bhaint den iomlán a ghnóthaigh an t-iarrthóir (as **40 marc**) ag an deireadh.)

Scríobh **G. (OR)** = - 0 sa fhreagarleabhar.

CUID A (18 marc)

Naoi mír eolais á lorg, dhá mharc an ceann.

2 mharc x 9 = 18 marc.

1. AN CHÉAD CHAINTEOIR

Ainm	Cáit Ní Riain	
Cá bhfuil Cáit ina cónaí?	<ul style="list-style-type: none"> Sa Daingean i gCo Chiarraí / Daingean ✓ Co. Chiarraí / Ciarraí. 	2
Cad a tharla dá máthair anuraidh?	<ul style="list-style-type: none"> Chaill sí a post. ✓ 	2
Breac síos dhá phointe eolais faoin gcapall atá ag Cáit	<ul style="list-style-type: none"> Tá dath bán air / bán. ✓ 	2
	<ul style="list-style-type: none"> Sneachta is ainm dó / Sneachta. ✓ 	2
Cad ba mhaith le Cáit a dhéanamh amach anseo?	<ul style="list-style-type: none"> Dul isteach san airm / san airm / airm. ✓ 	2

10

2. AN DARA CAINTEOIR

Ainm	Seán Ó Conaire	
Cár rugadh Seán?	<ul style="list-style-type: none"> In Uachtar Ard, Co. na Gaillimhe ✓ In Uachtar Ard Co. na Gaillimhe / Gaillimh. 	2
Cé leis a n-imríonn sé sacar?	<ul style="list-style-type: none"> Gaillimh Aontaithe / Gaillimh. ✓ 	2
Cad a rinne sé an tseachtain seo caite?	<ul style="list-style-type: none"> Shínigh sé (conradh bliana) le Leeds United / shínigh sé conradh ✓ Shínigh sé le Leeds United (Leeds). 	2
Ainmnigh an t-imreoir is fearr leis.	<ul style="list-style-type: none"> Kevin Doyle. ✓ 	2

8

18

CUID B (10 marc)

Cúig mhír eolais á lorg, dhá mharc an ceann.

2 marc x 5 = 10 marc (Ceist (b) sa Phíos Nuachta = 1+1)

1.

FÓGRA

(a) Cá mbeidh Fleá Cheoil na hÉireann ar siúl i mbliana?

- I mbaile mór an Chabháin ✓ 2
- Cabhán.

(b) Cathain a bheidh an Fhleá Cheoil ar siúl?

- I mí Lúnasa / Lúnasa. ✓ 2

(c) Cá bhfuil gach eolas faoin bhFleá Cheoil le fáil?

- Ag www.flea2011.ie / flea2011.ie ✓ 2
- Ar an suíomh idirlín / idirlíon. 6

2.

PÍOSA NUACHTA

(a) Cén comórtas a bhuaigh *Knockranny House* le déanaí?

- Comórtas Bialannna na hÉireann / Comórtas Bialanna / Bialanna na hÉireann. ✓ 2

(b) Luaigh dhá phointe eolais faoin ócáid speisialta a bhí in Óstán an Bhurlington.

- Bhí seacht gcéad (700) duine i láthair ✓ 1 marc
 - Bronnadh an trófaí. ✓ 1 marc
 - I mBaile Átha Cliath.
- }
- 2
- 4

10

CUID C (12 mharc)

Sé mhír eolais, dhá mharc an ceann.

2 mharc x 6 = 12 mharc

1. COMHRÁ A hAON

An Chéad Mhír

(a) Cén freagra a thug Úna ar Bhrian nuair a ghlaoigh sé?

- **Níl Úna anseo faoi láthair** ✓ 2
- **Fág teachtaireacht.**

(b) Cén fáth ar ghlaoigh Brian ar Úna ?

- **Chun nótaí staire a fháil uaithi** ✓ 2
- **Bhí sé ag lorg nótaí Staire**
- **Nótaí Staire.**

An Dara Mír

(c) Cén socrú a rinne Úna le Brian?

- **Go dtabharfadh sí na nótaí dó an lá dar gcionn** ✓
(Briathar A.F. / M.C. / Ainm Briathra) 2
- **Thabharfadh sí na nótaí dó an lá dar gcionn** 6
- **Na nótaí Staire a thabhairt dó**
- **Tabharfaidh sí na nótaí dó amárach / tabharfaidh sí na nótaí Staire.**

2. COMHRÁ A DÓ

An Chéad Mhír

(a) Cén fáth nach raibh Neasa ag Féile Ocsaigine?

- **Bhí sí thar lear / thar lear.** ✓ 2

An Dara Mír

(b) Ainmnigh an banna ceoil is aoibhinn le Neasa.

- **Arcade Fire.** ✓ 2

(c) Cá mbeidh an banna ceoil seo i mí na Samhna?

- **San O2 / O2.** ✓ 2

Ceist 1. Freagair **A** agus **B** anseo thíos.

Tá cúig cheist, (i) – (v) le freagairt. Tá dhá fhocheist, (a) agus (b), i gcás (i) go (iv) agus dhá mhír eolais á lorg i gcás (v). Ó thaobh na marcála de is ionann sin agus deich gceist. Bronntar **2 mharc** ar an mír eolais cheart i ngach cás.

2 mharc x 10 = 20 marc

A (20 marc)

Pioc Suas Piongain

1. Ar an 8 Iúil 2010, thug oibrí i Zú Bhaile Átha Cliath le fios don Gharda Síochána go raibh piongain ar iarraidh ón zú. Bhí mionshlis nó raidió beag greamaithe den phiongain agus bhí muintir an zú ábalta a insint don Gharda Síochána cá raibh an phiongain. Faoin am seo bhí an phiongain ar Shráid Rutland agus bhí tiománaithe ag déanamh a ndícheall gan an phiongain a bhualadh. Timpeall an ama chéanna fuair na gardaí i stáisiún Sráid an Stórais teachtaireacht, ‘Pioc suas piongain le bhur dtoil’. Phioc na gardaí suas an phiongain agus tugadh ar ais slán sábháilte chuig an zú í.
2. Níorbh fhada go raibh scéal na piongaine i mbéal an phobail agus ar an idirlíon. Bhí na meáin chumarsáide ag iarraidh píosaí an scéil a chur le chéile. Is mar seo a leanas a shíltear a tharla an eachtra. Am éigin roimh 8.30 ar maidin, ar an 8 Iúil 2010, bhris grúpa fear isteach sa zú. Dhreap siad an clái cosanta atá ceithre mhéadar ar airde agus thug siad aghaidh ar ionad na bpiongainí.
3. Sciob na fir piongain agus sháigh siad isteach i mála í. D’fhág siad an zú agus fuair siad tacsáí. Dúirt siad le fear an tacsáí go raibh coinín sa mhála acu. Scaoil fear an tacsáí a chuid paisnéirí amach cóngarach do lár na cathrach. Ní fios go díreach céard a tharla ansin ach síltear gur scaoil na gadaithe an phiongain amach ar Shráid Rutland.
4. Cérbh í an phiongain a goideadh? Kelli is ainm di. Tá sí aon bhliain déag d’aois. Tá comrádaí aici. Mick is ainm dó. Is den speiceas piongaine Humboldt iad. Faightear an speiceas piongaine seo i Meiriceá Theas, go háirithe sa tSile.
5. D’eisigh údarás an zú an ráiteas seo a leanas faoin eachtra: ‘Tá áthas orainn go bhfuil Kelli ar ais linn arís, slán sábháilte. Ní haon chúis gháire í an saghas seo cleasaíochta, áfach. Bhris na daoine seo isteach sa zú agus ghoid siad éan. Is coir í seo. Tugadh drochíde don phiongain. Tá an t-ádh linn nach bhfuair an t-éan bás de bharr na geite a baineadh aisti.’ D’aontaigh urlabhraí an Gharda Síochána leis seo.

Ceisteanna (iad ar cómharc)

(i)	(a)	Cén dáta ar tharla an eachtra atá luaite sa sliocht?	
		• Ar an 8 Iúil, 2010 / 8 Iúil / 08 07 10 / 08/07. ✓	2
	(b)	Cén t-eolas a thug oibrí an zú don Gharda Síochána?	
		• Bhí piongain ar iarraidh ón zú / cá raibh an phiongain ✓	2
		Bhí mionshlisín nó raidió beag greamaithe den phiongain.	
(ii)	(a)	Cén fhadhb a bhí ag tiomanáithe ar Shráid Rutland?	
		• Bhí tiománaithe ag déanamh a ndícheall gan an phiongain a a bhualadh. ✓	2
	(b)	Luaigh an teachtaireacht a fuair na gardaí i stáisiún Shráid an Stórais ?	
		• Fuair siad teachtaireacht piongain a phiocadh suas ✓	2
(iii)	(a)	Conas a bhris na gadaithe isteach sa zú?	
		• Dhreap siad an clái cosanta agus thug siad aghaidh ar ionad na bPiongan ✓	2
		• Chuaigh siad thar an glaí cosanta.	

- (b) Cén bhréag a d'inis na gadaithes do thiománaí an tacsáí?
- **Dúirt siad go raibh coinín acu sa mhála / bhí coinín sa mhála. ✓** 2
- (iv) (a) Cén aois í Kelli?
- **Tá sí aon bhliain déag d'aois / 11. ✓** 2
- (b) Luaigh pointe eolais **amháin** faoin speiceas piongaine Humbold.
- **Faightear an speiceas piongaine seo i Meiriceá Theas, go háirithe sa tSile ✓** 2
 - **Faightear iad i Meiriceá Theas**
 - **Faightear iad sa tSile**
 - **Tá / bíonn siad sa tSile / i Meiriceá Theas (ag súil le briathar nó réamhfhocail m.s. feiceann tú iad / feictear iad)**
- (v) An léiríonn an ráiteas a d'eisigh údarás an zú go raibh siad míshásta?

Taispeánann an ráiteas a d'eisigh an zú a míshástacht.

Dhá phointe eolais mar thaca le mo fhreagra.

Ní raibh siad míshásta mar

- **Bhí áthas orthu go raibh Kelli ar ais leo arís ✓** 2
- **Bhí Kelli slán sábháilte ✓** 2
- **Ní bhfuair an t-éan bás.**

Bhí siad míshásta mar

- **Deir an ráiteas nach aon chúis gháire í an saghas seo cleasaíochta ✓** 2
- **Deir an ráiteas gur choir a bhí ann, gur bhris na fir isteach agus gur ghoid siad éan ✓** 2
- **Deir an ráiteas gur tugadh drochíde don phiongain**
- **Deir an ráiteas go raibh an t-ádh leo nach bhfuair an t-éan bás de bharr na geite**
- **Tríd síos ann tá ton/glór gearránach feargach le braistint sa ráiteas**
- **Deirtear, 'Tá áthas orainn go bhfuil Kelli ar ais linn arís, slán sábháilte. Ní haon chúis gháire í an saghas seo cleasaíochta, áfach. Bhris na daoine seo isteach san zú agus ghoid siad éan. Is coir í seo. Tugadh drochíde don phiongain. Tá an t-ádh linn nach bhfuair an t-éan bás de bharr na geite'**
- **Deirtear, 'D'eisigh údarás an zú an ráiteas seo a leanas faoin eachtra: 'Tá áthas orainn go bhfuil Kelli ar ais linn arís, slán sábháilte. Ní haon chúis gháire í an saghas seo cleasaíochta, áfach. Bhris na daoine seo isteach san zú agus ghoid siad éan. Is coir í seo. Tugadh drochíde don phiongain. Tá an t-ádh linn nach bhfuair an t-éan bás de bharr na geite a baineadh aisti.'**

B (20 marc)

Tá cúig cheist, (i) – (v) le freagairt. Tá dhá fhocheist, (a) agus (b), i gcás (i) go (iii) agus pointe eolais **amháin** á lorg i gcás (iv) & i gcás (v). Ó thaobh na marcála de is ionann sin agus sé cheist le dhá mharc an ceann orthu agus dhá cheist le ceithre mharc an ceann orthu.

C. (i), C. (ii) & C. (iii) = 2 mharc x 6 = 12 mharc móide C. (iv) & C. (v) = 4 mharc x 2 = 8 marc.

Iomlán = 12 mharc + 8 marc = 20 marc.

Bia na Mara

1. Molann bia-eolaithe agus dochtúirí do gach duine iasc a ithe cúpla uair sa tseachtain. Mar sin féin léiríonn suirbhéanna nach n-itheann ach 20% de mhuintir na hÉireann iasc dhá uair sa tseachtain. Táimid inár gcónaí ar oileán, an fharraige timpeall orainn, ach fós féin ní ithimid ár ndóthain iasc. Is ábhar iontais é sin gan aon dabht.
2. Bíonn daoine níos sláintiúla nuair a itheann siad iasc go rialta. Cosnaíonn an t-iasc sinn ar go leor galar. Tá Óimige 3 san iasc agus cabhraíonn sé le forbairt na hinchinne, na súl agus na néaróg i leanaí agus i ndaoine óga. Níl ár gcorp féin ábalta Óimige 3 a chur ar fáil ach tá Óimige 3 le fáil in éisc olúla. Tá sinc le fáil san iasc freisin. Cabhraíonn sinc linn craiceann sláintiúil a bheith againn. Tá vitimíní A agus D le fáil san iasc. Cuireann siad sin snás nádúrtha ar ár gcuid gruaige. Cabhraíonn vitimíní A agus D le radharc na súl freisin.
3. Is breá an rud é mar sin go mbíonn féile bhliantúil, *Féile Bhia na Mara* in Acaill, i gContae Mhaigh Eo. Ócáid cheiliúrtha bhia na mara atá ann. Tá 34 iasc difriúil le fáil sna farraigí thart ar chósta Acla. Bíonn an fhéile seo ar siúl i rith deireadh seachtaine i lár mhí Iúil. Sna 1950í agus sna 1960í bhíodh daoine ag iascaireacht liamhán gréine ar chósta Acla. Sna 1980í bhí shlatiascaireachta siorcanna ann. Cuireadh tús le Féile Bhia na Mara i 1993.
4. Tugtar cuireadh do chócaire cáiliúil taispeántas cócaireachta a chur ar siúl le linn na féile. Bhí Jenny Bristow ann anuraidh agus bhí Clodagh McKenna ann arú anuraidh. Tá clú agus cáil orthu mar go mbíonn cláir chócaireachta ar an teilifís acu agus tá leabhair chócaireachta scríofa acu freisin.

Ceisteanna (iad ar cómharc)

(i) (a) Cad a mholann bia-eolaithe agus dochtúirí dúinn?

- Molann siad go n-íosfadh gach duine iasc cúpla uair sa tseachtain ✓
- Molann bia-eolaithe agus dochtúirí do gach duine iasc a ithe cúpla uair sa tseachtain
- Iasc a ithe cúpla uair sa tseachtain
- Iasc a ithe go rialta / minic

2

(b) Cad a chuireann iontas ar ar an údar?

- Ní ithimid ár ndóthain iasc ✓
- Cé go gcónaimid ar oileán (an fharraige timpeall orainn) ní ithimid ár ndóthain iasc
- Go léiríonn suirbhéanna nach n-itheann ach 20% d'Éireannaigh iasc dhá uair sa tseachtain.

2

(ii) (a) Conas a chabhraíonn Óimige 3 linn?

- Tá Óimige 3 cabhrach d'fhorbairt inchinne, súl agus néaróg i leanaí agus i ndaoine óga ✓

2

(b) Cá bhfaigheann ár gcorp Óimige 3?

- **Ó éisc olúla / éisc / iasc** ✓ 2
- **Níl ár gcoirp féin ábalta Óimige 3 a chur ar fáil ach faightear Óimige 3 in éisc olúla.**

(iii) (a) Cé mhéad cineál iasc atá ar fáil sna farraigí thart ar chósta Acla?

- **Tá 34 iasc difriúil le fáil sna farraigí ar chósta Acla / 34.** ✓ 2

(b) Luaigh cúis **amháin** a bhfuil clú agus cáil ar Jenny Bristow agus ar Chlodagh McKenna.

- **Tá clú agus cáil orthu mar bíonn cláir chócaireachta ar an teilifís acu** ✓ 2
- **Tá clú agus cáil orthu freisin mar bíonn cláir chócaireachta ar an teilifís acu agus tá leabhair chocaireachta scríofa acu freisin.**

(iv) Cén t-alt sa sliocht thuas a dtagraíonn an abairt seo a leanas dó?

‘Is oiriúnach an ait í Acaill d’fhéile bhia na mara.’

- **Alt 3.** 4

(v) Cén t-alt sa sliocht thuas a dtagraíonn an abairt seo a leanas dó?

‘Déanann bia na mara maitheas dúinn ar go leor bealaí.’

- **Alt 2.** 4

20

N.B. Is féidir uasmhéid 3 mharc a bhaint den iomlán ag an deireadh i ngeall ar easpa cúraim i láimhseáil na teanga.

C. 2 = 20

10 + 10

ROINN III

TRIALACHA TEANGA COMHTHÉACSÚLA

20 MARC

Scríobh freagraí ROINN III i do fhreagarleabhar.

Ceist 2. Freagair **A** agus **B** anseo.

A (10 marc)

Rún Ceanannais

Chónaigh Breandán, buachaill óg, lena uncail crosta, Ceallach, sa mhainistir i gCeanannas. **Ba** é guth Mick Lally, an t-aisteoir a fuair bás an bhliain seo caite, a **chualamar** i bpáirt Bhreandáin sa scannán. **Níor lig** Ceallach do Breandán dul lasmuigh de theorainn na mainistreach. Lá amháin **tháinig** manach ó Oileán Í go dtí an mhainistir, é ar teitheadh ó na Lochlannaigh agus lámhscríbhinn ina sheilbh aige, Leabhar Ceanannais. **Tharla** eachtraí móra an scannáin ina dhiaidh sin.

Freagraí

Tá **cúig cinn** de mhíreanna eolais á lorg anseo. Ná cuirtear an **sampla** san áireamh.

Bronntar **2 mharc** ar gach mír eolais atá ceart. Ó thaobh na marcála de is ionann sin agus cúig cheist.

2 mharc x 5 = 10 marc

1.	Is / 'Sé / Sé.	2
2.	Chloisimid / Chloiseann muid	2
	Chloiseann /	(1)
	muid	(1)
	Cloisimid	(1)
3.	Ní ligeann	2
	Ní	(1)
	Ligeann	(1)
4.	Tagann	2
5.	Tarlaíonn	<u>2</u>
		10

10

B (10 marc)

Anseo thíos tá cuntas gairid ar na galfóirí óga Leona agus Lisa Maguire.

Athscríobh na habairtí i do fhreagarleabhar.

- Líon na bearnaí leis an bhfocal (na focail) is oiriúnaí.
- Scríobh an leagan ceart de na focail/figiúirí atá idir lúibíní.
- Aimsigh ainmfhocal san uimhir uatha san abairt dheireanach agus scríobh i do fhreagarleabhar é.

Sampla: Is galfóirí óga iad, Leona agus Lisa Maguire a bhfuil an-ghealladh **fúthú**.

Galfóirí Óga Bisiúla

Chuala pobal na hÉireann faoi Leona agus Lisa.....ar na gaiscí atá déanta acu sa ghalf.
(a) de bharr (b) mar gheall (c) de bhrí (d) toisc

Anuraidh bhain an cúpla cáil amach nuair a d'imir siad sa *Curtis Cup*.....Stáit Aontaithe.

Thosaigh Leona agus Lisa ag imirt gailf trí thimpiste sa bhliain (2004)

Bhris Lisa a.....agus deir a hathair gur thug sí faoin ngalf chun an uillinn a láidriú.
(a) huillinn (b) uillinn (c) n-uillinn (d) uillinne

Níor éirigh sí as an spórt ó shin.

Aimsigh **ainmfhocal** san uimhir uatha san abairt dheireanach sin agus scríobh i do fhreagarleabhar é.

Freagraí

Galfóirí Óga Bisiúla

Tá **cúig cinn** de mhíreanna eolais á lorg anseo. Ná cuirtear an **Sampla** san áireamh. Bronntar **2 mharc** ar gach mír eolais atá ceart. Ó thaobh na marcála de is ionann sin agus cúig cheist.

1. Chuala pobal na hÉireann faoi Leona agus Lisa **mar gheall** ar na gaiscí atá déanta acu sa ghalf. 2
2. Anuraidh bhain an cúpla cáil amach nuair a d'imir siad sa *Churtis Cup* **sna / insna / leis na / in aghaidh na / i gcoinne na** Stáit Aontaithe. 2
3. Thosaigh Leona agus Lisa ag imirt ghailf trí thimpiste sa bhliain **dhá mhíle is a ceathair**. 2
dhá mhíle (1)
agus / is a ceathair (1)
4. Bhris Lisa a **huillinn** agus deir a hathair gur thug sí faoin ngalf chun an uillinn a láidriú. 2
5. Níor éirigh sí as an spórt ó shin. Ainmfhocal san uimhir uatha = **spórt**. 2

Ceist 3. Freagair do rogha **ceann amháin** de **A, B, C, D** anseo thíos.
(Ní gá níos mó ná leathanach go leith a scríobh)

Ábhar: 10 marc. **Gaeilge:** 40 marc. $10 + 40 = 50$ marc.

An dáileadh céanna marcanna atá i gceist i ngach rogha in **A, B, C** agus **D**.

I gcás **Roinn IV** thuas bheifí ag súil le coibhneas áirithe idir na marcanna d'ionramháil an ábhair agus na marcanna don chumas Gaeilge.

A. AISTE

Scríobh aiste ar do rogha **ceann amháin** de na hábhair seo:

- (i) Mar a chaith mé an Nollaig seo caite.
- (ii) Peata atá agam.
- (iii) An banna ceoil is fearr liom.

B. SCÉAL / EACHTRA

Freagair do rogha **ceann amháin** díobh seo:

- (i) Ceap scéal a mbeadh an giota seo thíos oiriúnach mar **thús** leis:
‘Ní dhéanfaidh mé dearmad go deo ar an Oíche Shamhna sin...’
- (ii) Déan cur síos ar eachtra a tharla agus tú ag imirt cluiche don scoil.

C. DÍOSPÓIREACHT / ÓRÁID

Maidir le do rogha **ceann amháin** de na rúin seo thíos scríobh an chaint a dhéanfa i ndíospóireacht scoile ar son an rúin sin *nó* ina aghaidh:

- (i) ‘Tá saol breá ag daoine óga.’
- (ii) ‘Is rud maith é dul ar chúrsa Gaeilge sa Ghaeltacht.’

D. ALT/ BLAG (do nuachtán nó d'iris)

Freagair do rogha **ceann amháin** díobh seo:

- (i) Iarradh ort alt a scríobh d'iris na scoile faoi phost samhraidh a bhí agat.
Scríobh **an t-alt** a chuirfeá chuig eagarthóir iris na scoile.
- (ii) Chaith tú seachtain ag campáil le déanaí. Scríobh cuntas do www.foinse.ie faoi.